

EESTI LINNAD

(end. „LINNAD ja ALEVID“)

EESTI LINNADE LIIDU HÄÄLEKANDJA

Väljaandja: Eesti Linnade Liit, Tallinnas. Vastutav toimetaja: V. Smetanin.

Toimetus ja talitus: Eesti Linnade Liit, Tallinn, Pikk 6

Ilmub 10 korda aastas.

XII aastakäik.

Numbri hind 25 senti

Nr. 3

August

1939

SISU.

Ehitusseaduse peajooni — **J. Perens.**

Pürjermeister Saksa kogukonnaseaduses —
O. Angelus.

Mõnda viimaseist linnavolikogu valimisist
Stokholmis — **H. V. Dahl.**

Eesti Linnade Liidu tegevusest.

Kroonika.

EESTI LINNAD

EESTI LINNADE LIIDU HÄÄLEKANDJA

Väljaandja: Eesti Linnade Liit, Tallinnas --- Vastutav toimetaja: V. Smetanin

№ 3

XII AASTAKÄIK

Toimetus ja talitus: Eesti Linnade Liit, Tallinn,
Pikk 6, telefon 431-58.

Ilmub 10 korda aastas.

Numbri hind 25 s.

August

1939

Ehitusseaduse peajooni.

J. Perens.

- Asjast huvitatud ringkondade kauase ootamise järgi võeti Riigikogu poolt eelmisel istungjärgul vastu ja hakkas 1. juunist 1939 kehtima uus Ehitusseadus (RT 1939, 42, 333). Silmas pidades seaduse ulatuslikku iseloomu ja paljude normide uudust meie oludes, samuti selle alaküllalt suurt tähtsust, mille korraldamine peab edaspidi toimuma vastavalt Ehitusseaduse normidele, peaks Ehitusseaduse lähem vaatlus olema siinkohal õigustatud.

Kuna kasustatavate veergude piiratud ulatus ei võimalda laskuda Ehitusseaduse üksikute paragrahvide üksikasjalisse analüüsi ega nende sisu tühjendavasse refereerimisse kogu seaduse ulatuses, ei saa käesolev kirjutis pretenteerida sellele, et anda ülevaadet Ehitusseaduse eeskirjadest kõigis nende üksikasjade mitmekesisuses. Püüan anda vaid lühida ülevaate motiividest, millised on tingitud seaduse kehtimapaneku ja üldjoonelise ülevaate seaduse süsteemi ja selle aluseks võetud üldiste põhimõtete kohta.

Uue Ehitusseaduse ilmuniseni oli meil kehtinud veneaegne ehitusseadus (VSK XII köide). Kui silmas pidada pikka ajalist vahemaad, mis lahutas tänapäeva eelnimetatud veneaegse seaduse kehtimapaneku hetkest, siis seesuguse puhtvälise vaatluse tulemus juba tõi esile õigustatud küsimuse, kas saavad nii vananenud eeskirjad olla otstarbekalt kohaldatavad olundeis, mis vahepeal peavad olema muutunud ja tegelikult ka on muutunud. Ei saadud unustada tõsiasi, et just ehitusalane tegevus juba oma iseloomult on selline, mis kannab enesel alalise ja tihti

ka kiire arenemise pitsert. Tehniliste teaduste areng ja eluvajaduste muutumine, olgu üksikisiku või laiemate ühiskondlikkude koondiste, nagu asula või riigi seisukohalt, mõjustab nende nõuete muutumist, millede kohaselt peab olema normeeritud ehitusalane tegevus. Ka meie elu ja olud sel alal kujutavad enesest tänapäeval hoopis midagi muud, kui need olid aastakümneid tagasi vene ehitusseaduse ilmunisel. Vahepeal on eriti tehnika, majandus ja liiklus arenenud ulatuses, mis ka meie oludes on täieliselt muutnud endised kauapüsinud vaated ja vajadused neil aladel. Sellistel asjaoludel saab arusaadavaks, et veneaegne ehitusseadus ei saanud vastata enam meie tänapäeva ehituslikele vajadusile ega meie arusaamisele korrapärasest ehitustegevusest. See ei saanud enam olla abinõuks, mille varal oleks võinud toimuda nõuetekohane üksikelaamute püstitamine, veel vähem aga asulate korrapärane kujundamine ajanõuete kohaselt.

See vene ehitusseaduse ebavastavus arenevale elunõudele nähtus ka tõsiasi, et iseseisvusaja kestel on Ehitusseadust täiendatud 12 erinevliga ja et sellest esialgsel kujul praeguseni rakendamist leidsid vaid kümme paragrahvi.

Kirjelatud oludel tohiks olla vaieldamatu väide, et uut ehitustegevust normeeriva seaduse järgi oli meil eluline vajadus juba kauemat aega ja see muutus tingivamaks iga päevaga.

Kui meil igal aastal uutesse ehitistesse paigutatav kapital ulatub 26 000 000 kroonini ja ehitiste korrashoiuks kulutatavad summad

7 000 000 kroonini, siis ei ole meie rahvamajandusele mitte ükskõik, millise otstarbekohasuse ja asjatundlikkusega nii suurte kapitalide investeerimine toimub. Kui iga uus elamu või muu hoone püstitamine omakorda mõjustab vastava asula ja selle kaudu kogu maa üldilme kujunemist, siis ei saa riigivõimul ega vastavil omavalitsusilgi olla ükskõik, millised on need ehitised ja kuhu ning kuidas neid püstitatakse. Ja kui meie kodumaa piires asetseb kümneid arenevaid ja tekkivaid asulaid ja olemasolevad asulad päev-päevalt paisuvad nii laiuses kui kõrguses, siis ei ole jällegi ükskõik, kas seesugused kujunemised toimuvad täiesti kaootiliselt ja juhuslikult või normeeritult, korrastatult ja kavakindlasti. Kõigi siinkohal üldisimalt nimetamist leidnud vajaduste rahuldamise otstarbel uue Ehitusseaduse kehtimapanekuks oli aeg ennem hiline kui varajane, sest on salgamatu, et kogu iseseisvusaegne ehitustegevus oma enamikus, olgu see maal, kus terved endised mõisaväljakud on üle külvatud uute asunduseehitistega või ka linnades ja alevikes, kõik see on oma väliselt kujult ja ilmelt selline, et see tihti ei anna põhjust rõõmutsemiseks ei silmale ega südamele. Õigeaegne vaheleastumine korraldavate eeskirjadega oleks kindlasti suutnud ära hoida mõndagi tehtud vigadest.

Eeltoodud vaated ühtuvad muuseas ka Eesti linnaomavalitsuste ringkondade seisukohtadega, millised on väljendatud koos teiste Balti riikide linnadega IV Balti riikide linnade liitude konverentsil Riias 16., 17. ja 18. juunil 1938, kus Eesti esindaja, Tallinna linnanõuniku P. Sisask'i referaadi „Linnade ehituse õiguslikud alused“ järele vastuvõetud resolutsioonides (vt. „Eesti Linnad“ nr. 5/XI — 1938) taotellakse uue, ajakohase ehitusseaduse kehtimapanekut.

Tõeliselt ongi uue Ehitusseaduse väljatöötamiseks esimesi samme astunud juba küllalt varakult, kuna esimene sellekohane kava on välja töötatud 1924. a. Teedeministeeriumi Ehitusvalitsuse poolt. Sel korral teadmata põhjusil seisma jäänud algatust on jätkatud 1928. a., mil moodustatud komisjoni poolt

väljatöötatud aluseil on 1930. a. redigeeritud juba Ehitusseaduse eelnõu, milline on üldjoonis jäänudki aluseks Riigikogu poolt vastuvõetud eelnõule.

Tõenäoselt on üheks põhjuseks, miks uue seaduse kehtimapanekuga on viivitatud, olnud asjaolu, et on olnud puudus vastava kutseõigusega eriteadlastest, kelle peale oleks võinud panna ehitusprojektide koostamise ja ehitusjärelevalve kohustusi sel määral, nagu seda ette näeb Ehitusseadus. See puudus on aga vähenenud aasta-aastalt ja praegusel ajal on jõutud selleni, et eelnimetatud asjaolud enam Ehitusseaduse kehtimapaneku takistuseks ei tarvitsenud olla, kuigi paljudes kohtades selle ala tööjõudude kättesaadavus on veel küllalt puudulik.

Olles tulnud järeldusele, et arvestades kõnesolevas küsimuses olemasolnud objektiivseid tõsiasi, oli uue Ehitusseaduse kehtimapanek vajaline. Jääks küsida, kas see nüüd kehtival kujul on selline, et see suudab rahuldada sel alal olevaid nõudeid, kas selles leiavad lahendamist kõik olulisemad küsimused, mille lahendamine on vajalik, ühesõnaga, kas seadus on meie tänapäeva elunõudele küllaldaselt vastav. Samuti on õigustatud küsimus, kas abinõud ja meetodid, mille kohaselt üks või teine küsimus lahendatakse, on ajakohased ja vastavad meie rahva õiglustundele ja tervele meie õigussüsteemile.

On arusaadav, et nagu kõikjal, nii ka siin hinnangud võivad olla mitmesugused, sõltuvalt hinnangu tegija isiklikkudest arusaamadest ja oludest, millest lähtudes hinnang antakse. Et käesoleval juhtumil nende ridade kirjutaja pole seadnud endale ülesandeks mitte niipalju anda seaduse kohta kriitilist analüüsi, vaid tahab piirduda peamiselt selle normide kirjeldava ülevaatega, on siinkohal eeltoodud küsimusile otsesest vastamisest teadlikult möödutud.

Asudes seaduse eeskirjade lähemale vaatlusele, võiks neid liigitada: 1) territoriaalse ulatavuse ja 2) sisulise ulatavuse seisukohalt.

Lähenedes seaduse normidele nende territoriaalse ulatavuse seisukohalt, peab märkima, et hinnates sel-

lelt teataval määral formaalselt vaatepunktilt, sisaldab seadus kolmesuguseid eeskirju ja nimelt: eeskirju, mille kehtivus piirdub asulatega, siis eeskirju, mis kehtivad asula lähema ümbruse, nn. asula mõjupiirkonna kohta, ja kolmas liik eeskirju, mis on kehtivad ka väljaspool kaht eelnimetatud ala, s. t. kogu riigi territooriumil.

On üldtõde, et mida tihedamalt on teatav maaala asustatud ja mida intensiivsem on teataval maaalal ehitustegevus, seda suurem on vajadus normeerida seda tegevust seaduse üldkehtivate eeskirjadega. Seetõttu on arusaadav, mispärast suurem osa ka uue Ehitusseaduse eeskirjadest on kehtivad just selliste tihedasti asustatud alade kohta, milleks on meil linnad, alevikud, suvitus- ja ravikohad, tööstuste asupaigad ja muud sarnased, või nagu seadus selliseid kohti nimetab üldnimetusega — asulad. Just linnade, resp. teiste vähemate asulate kohta kehtivad seaduse eeskirjadest suurem osa, võiks öelda, et kui mitte 99%, siis vähemalt 90%. Nende eeskirjade üldiseks iseloomustamiseks võiks öelda, et need ei hõlma mitte ainult ehitustegevust kitsamas mõttes, s. t. üksikehitise püstitamist, vaid annavad juhtnõore asula korraldamiseks kõige laiemas ulatuses, ka asula üldmaala, liiklemisteede, heakorrasedmete, ehituskruntide jne. korraldamise alal. Üksikehitist asula üldises organismis ei ole peetud iseseisvaks suuruseks, mille huvide seisukohalt ainuüksinda käsitlemist ja lahendamist võiksid leida asula ehituslikud probleemid, vaid selle kõrval samaväärseteks elementideks asula ehitusalases tegevuses on peetud ehituskrunti, liiklemisteed, üldotstarbeiks vajalikke maaalasiid ja kogu asula üldilme kujunemist. On asutud seisukohale, et kogu üksikehitisi, mis igaüks omaette on küll täiesti nõuetekohaselt püstitatud, ei kujuta veel tänapäeva ühiskondlikke, kui ka individuaalseid tarbeid rahuldavat asulat, kui need üksikehitised omavahel oleksid asetatud nii, et need segaksid või takistaksid nende ehitiste kasutamist vastavalt nende otstarbele. Nagu tähendatud, kuuluvad peale ehitiste asula organismi koostisse veel selli-

sed elemendid, nagu näiteks avalikud parkid ja väljakud, aiad, heakorrasedmed, nagu kanalisatsioon, jne., ja seepärast, kui tähtsaks ka ei tahaks pidada üksikehitist kui sellist, tuleb tahes-tahmata silmas pidada ka üksikehitise suhet nende loeteldud teiste asula koostise üksikosadega. Alles siis, kui üksikehitised ja loeteldud muud asula elemendid on kooskõllaliselt arendatud, alles siis mõjuvad need ühise tervikuna, millest on kasu asula kõigile elanikele ja nende tegevusele. Lähtudes sellest arusaamisest, peaks olema ka mõistetav, miks asulate kohta kehtivates eeskirjadest leiame olevat läbi viidud põhimõte, mille kohaselt pearõhk ei ole asetatud mitte niivõrd üksikehitisele kui just eriti hoonetekomplekside ja asula kui terviku väljakujundamisele ja korraldamisele ja mispärast üksikehitist on viidud senisest suuremasse sõltuvusse asula kui tervikliku organismi üldhuvest.

Nagu tähendatud, teine liik eeskirju on kehtivad nn. asulate mõjupiirkondade kohta, millised alad loomulikult tekivad asulate lähemas ümbruses. Neis piirkondades on just viimasel ajal võidud täheldada plaanitud ehitamist, näiteks Tallinna ümbruses. Kuna seesuguselt võivad tekkida küllaltki tihedasti asustatud rajoonid, muutub vajalikuks laiendada eeskirju ka selliste alade kohta, mis kehtivad tiheda ehituse rajoonis, resp. asulais. Ette nähes seda vajadust, on Ehitusseadus andnud Vabariigi Valitsusele õiguse määrata asulate ümber piirkondi ja neis piirkondades jõustuvate seaduse eeskirjade ulatuse.

Astmeliselt kolmandaks ehitamise piirkonnaks on seaduse järgi maa väljaspool asulaid ja eelmainitud asulate mõjupiirkondi. Maal areneva ehitustegevuse kohta otseselt käivaid eeskirju on eelnõus vähe. Niipalju kui neid on, puudutavad need ainult üksikehitist kui sellist ja selle lähemat ümbrust õuede ja aedade näol ja oma sisus sisaldavad need eeskirju ehitiste tugevuse ja vastupidavuse, tulekindluse, soojakindluse, vajalike treppide arvu jne. nõuete kohta, samuti ehitiste korrahoiu kohta. Pearõhk maa ehitustegevuse normeerimise alal on jäetud

maakondlikele sundmäärusile ja seda sel arusaadaval põhjusel, et sundmäärustega oleks võimalik kohtadel aeg-ajalt kehtima panna ehituslikke nõudeid seejärgi, kuivõrd seda võimaldab üldine areng ja vastava tehnilise personaali kättesaadavus. Erandlikult on maal lubatud ka Põllutööministril ehitusala korraldamisel otsustavalt kaasa kõnelda sel teel, et tema oma määrustega võib üles seada nõudeid ühekordsete eluhoonete ja muude põllumajanduslike ehitiste püstitamisel; eriti võib tema nõuda tähendatud hoonete püstitamist tüübiliste projektide järgi, milliste projektide valmistamise korraldus lasub Põllutööministeeriumil.

Järgnevalt tuleks heita põgus pilk seaduse normidele nende sisulise ulatuse seisukohalt.

Nagu öeldud, on Ehitusseaduse üldine eesmärk anda norme, mille järgi saaks luua korda ja plaanikindlust ehitusalases tegevuses. Ehitusalane tegevus hõlmab aga mitmeid elemente, nagu ehitus, ehituskruunt, avalikud liiklemisteed, heakorraseadmed ja lõpuks asula kui tervik, mille kujunemine sõltub sellest, millises suunas üksikute teiste ehitusala elementide väljaarendamine seda mõjustab. Kõigi nende ehitustegevuse üksikute alade arenemine peab toimuma kooskõlas. Sellise kooskõlastatud arengu tagamiseks näebki Ehitusseadus ette eeskirju ehitusalase tegevuse iga üksiku elemendi korraldamise kohta, alates asula kui terviku kujundamist korraldavatest eeskirjadest ja lõpetades eeskirjadega selle kohta, kuidas püstitada üksikut ehitist.

Asula kui terviku kujunemine seaduse süsteemi ja eeskirjade kohaselt ei tohi toimuda plaanitu juhuslikkuse järgi, vaid siin on plaanikindlus püstitatud peamise ja tähtsama nõudena. Asulaplaani nõue suuremate asulate, resp. linnade kohta on peetud endastmõistetavaks. Peale selle võidakse aga nõuda asulaplaani koostamist ka vähemate elamukeskuste kohta, kui seal ilmneb intensiivne ehitustegevus. Asulaplaan peab olema koostatud nii, et selles oleksid ette nähtud vajalised maaalad asula kõigi

elutarvete rahuldamiseks, olgu need tarbed siis avaliku iseloomuga või olgu need välja kasvanud üksiku isiku vajadusist. Avalikkude väljakute, parkide ja haljasalade, tänavate ja muude üldkasustusmaaalade soetamiseks või reserveerimiseks peab asulaplaaniga loodama selge ja kindel seisukoht, et igaljuhul oleks teada, milliste ehituslike tingimuste ja võimalustega antud asula piirides on tegemist. Eriti selgesti ja vajalise ettenägelikkusega peavad olema kindlaks määratud üldkasustusmaaalade ja ehitustegevuseks määratud maaalade piirid, nn. „punane joon“, kuna just sel alal tehtud vigade parandamine on hiljem seotud suurimate raskustega.

Seaduses ja selle kohaselt teedeministri määrusis ettenähtud üksikasjaliste nõuete kohaselt koostatud asulaplaan kujutaks enesest asula väljaarendamise kava graafilist kujutust. On ilmne, et sel teel ei saa määrata küllalt põhjalikult kõiki üksikasjalisi nõudeid, mille silmaspidamine asula väljakujundamisel on vajaline. Seepärast näeb seadus ette asulaplaani täiendusena ja lahutamata osana plaani juurde kuuluvaid kirjalikke eeskirju asulaplaani määruste näol. Need eeskirjad peavad lähemalt määrama tingimused ehituskruuntide kujundamise ja püstitavate hoonete, eriti nende välise külje kohta.

Kuna siinkohal puudub võimalus üksikasjaliselt kirjeldada asulaplaani koostamise kohta seatud nõudeid, tahaksin ma siiski esile tõsta seda, kuidas seadus on korraldanud asulaplaani ja selle määruste kehtimapaneku ja vastuvõtmise korra. Tähelepanu väärib seejuures nimelt see tõsiasi, et asulaplaan on viidud kõige laiemale avalikkuse kontrolli alla. Mitte ainult selle kaudu, et asulaplaani kindlaksmääramine toimub omavalitsuste esinduskogude kaudu, vaid peale selle, enne selle esitamist volikogule, pannakse kava kaheks nädalaks välja üldsusele tutvumiseks, misjuures igal asjast huvitatul on võimalus esitada proteste, mis esitatakse ühes kavaga volikogule otsustamiseks. Luues sellise olundi, on seaduses tunnustust väärivalt respektitud põhimõte, et üldkehtivate eeskirjade

kehtimapanek peab toimuma üldsuse kaastööl ja oma huvide kaitseks väljaastumise võimaluse andmine aitab vältida hilisemaid arusaamatusi.

Erilise seisukoha asulaplaani koostamisel, kui ka asula tegelikul väljakujundamisel evivad liiklemisteed ja heakorrasedadmed, nagu kanalisatsioon jm.

Üldjuhisena näeb seadus ette, et ehitist saab püstitada ainult krundile, millel on vajaline ühendustee asula liiklemisvõrguga. Uute ehituskruuntide hoonestuskõlblikkuse saavutamiseks oleks seega esijoones nõutav liiklemistee väljaehitamine, mis asuks teenindama nende kruntide liiklemisvajadusi. Seesuguse väljaehitamise korraldamisel on seadus põhjendatult ette näinud, et see toimub omavalitsuste ja krundiomanikkude ühisel koostööl, andes omavalitsuste volikogudele õiguse panna tänavate väljaehitamise kulude osaliseks katteks krundiomanikele rahalisi koormatisi.

Asulaplaan ja selle määrused pääsevad mõjule asula üldilme ja ehitustegevuse kujundamisel suurimal määral uute kujunemisel olevate asulate juures. Vanemais, juba väljakujunenud asulais saab plaan peamiselt konstateerida juba olemasolevaid asjaolusid, olgu need siis asula üldiste eluvajaduste ja ehitusliikkude nõuete seisukohalt nii vastuvõetamatud kui tahes. Teatavad abinõud on seadus andnud olundi parandamiseks, tõsisemate vajaduste korral aga ka juba väljakujunenud asulais. Seejuures on lähtutud seisukohast, mis muide, läbib kogu seadust, et üldhuves vajalikkudel kordadel ollakse õigustatud nõudma üksikisiku õiguste kitsendamist ja piiramist. Abinõud, mida seadus tahab võimaldada ebakohaselt kujunenud asulaosade korraldamiseks, on kinnisvarade sundvõõrandamine, kruntide ümberplaneerimine ja krundipiiride parandamine. Nende abinõudega peab olema võimalik tervendada või saneerida üksikuid asulaosi, laiendada vajaduse korral tänavaid ja avalikke väljakuid, luua maatagavarasid üldkasulikkude avalikkude hoonete jaoks, luua ja korraldada ehituseks kohaseid ehituskrun-

te jne. Loomulikult peab see toimuma asulaplaani piires ja kooskõlas sellega.

Ette nähes tõsisemaid raskusi, millega omavalitsused puutuvad kokku asjatundlikult ja ettenägelikult koostatud asulaplaanide koostamisel, on seadus ette näinud lihtsustatud võimaluse asula plaanikindlaks kujundamiseks vähemate ja arenemise algul seisvate asulate kohta. See seisneb selles, et seal võidakse üksikasjalise asulaplaani asemel koostada maaalade liigituskava, milles üldjoonis leiaksid määritlemist peamiselt üksikuiks erinevaks otstarbeiks määratud maaalad, kusjuures maaala liigituskava väljatöötamise ja kehtimapaneku kord on samane kui asulaplaani puhul. Maaala kuuluvusest teatavasse liigituskavas näidatud maaliiki järelduvad seaduses kindlaksmääratud ehituslikud kitsendused ja tingimused.

Peale asula üldiseks kujundamiseks eeskirjade andmise korraldab seadus järgmise elemendina ehitusalases tegevuses üksiku ehituskruundi kujundamist ja määrab nõuded, milliste olemasolul krunt ehituseks on kõlblik. Üksiku ehituskruundi kohta käivaid sisulisi eeskirju on seaduses võrdlemisi vähe. Suurem osa on korraldavad eeskirjad ja nende kohaselt täpsemad juhised ehituskruuntide suuruse, asetuse, lubatud täisehitusprotsendi jne. kohta määratakse kohaliku asulaplaani ja selle määrustega. Üldjuhisena saab hoonestamiseks kasutada ainult sellist krundi, mis võimaldab selles piirkonnas kehtimapanud nõudeile vastava ehitise püstitamist. Kui krunt või krundid selliseile nõudeile ei vasta, annab seadus ka siin võimaluse asja parandada krundipiiride parandamise või kruntide ümberplaneerimise teel.

Ehitusalase tegevuse kolmandat, peaelementi, nimelt üksikehitist ennast korraldab eelnõu üldisimate nõuete püstitamisega. Need nõuded käivad peamiselt ehitiste tugevuse, materjali vastupidavuse, tulekindluse ja tervishoiuliste tingimuste kohta, isolatsiooni ja valgustuse ning korrashoiu kohta ja ehitise sobivuse kohta ümbruskonna üldilmega. Puuehitiste kohta on üldjuhisena ette nähtud, et neid ei saa ehitada kõrge-

maid kui kahekordseid, nagu see tegelikult senikehtinud seaduste alusel on ka välja kujunenud. Üksikasjaliste eeskirjade andmine üksikehitise püstitamise kohta seaduses antud üldjuhiste raamides on jäetud teedeministri ja kohalikkude omavalitsuste vastavate sundmääruste ja asulaplaani määruste lahendamiseks. Tuleb alla kriipsutada, et peale eeskirjade uue ehitise püstitamise kohta on seaduses leidnud esiletõstmist nõuded juba olemasolevate ehitiste korrashoiu kohta — viimaste aastate taotlused kodukaunistamise alal, niipalju kui see puudutab ehitisi, on seaduses vajalisel määral leidnud teostamist ja on loodud alus selleks, et kui vaja, võidakse omanikult ka nõuda oma ehitise korda seadmist.

Et tagada korraldavate võimude kontrolli võimalusi üksikehitiste püstitamisel, on üldnõudena ette nähtud, et ehitist saab püstitada ainult siis, kui selleks on olemas kinnitatud projekt ja vastav luba. Just projektide koostamise kaudu peab eriharidusega asjatundjate loomisvõime andma meie ehitusalase tegevusele väärrika sisu. Kogu Ehitusseadus kujutab endast enamikus keelavate eeskirjade kogu ja sellega hoitakse ära nõudeile mittevastavate ehitiste püstitamine ja tagatakse iga ehitise juures teatavate minimaalnõuete täitmine. Vastava ala eriteadlasile on jäetud laialdased võimalused oma loova fantaasiaga rikastada meie ehituskultuuri ja sel teel kõnesolevale seadusele anda elav sisu. Seadusega otseselt ei suudeta luua uusi ehituskultuurilisi väärtusi. Seda peame ootama neilt, kellele seadus on usaldanud projektide koostamise ülesande. Ehitusseaduse vastuvõtmisel leidis õigusega rõhutamist nõue, et ka meie oludes võimalikult suuremal määral puhtpraktiliste vajaduste kõrval enam silmas peetakse ehitiste vastavust ilu- ja arhitektuurilise kauniduse nõudeile, kuna senini see moment pole meie ehituslikus tegevuses leidnud mitte küllaldast arvestamist.

Nagu eelöeldust nähtub, korraldab seadus ehitusliku tegevuse kõigi üksikelementide arendamist. Seejuures asula korrastamiseks antud eeskirjad hõlmavad enam üksikasju

ja paljudes küsimustes võivad tulla rakendamisele otseselt. Ehituste eneste püstitamise nõuded on üldisemad ja enamikul juhtumist peavad üksikasjalisemad eeskirjad järgnema teedeministri ja omavalitsuste vastavate sundmääruste näol. Sundmääruseandluse alal on seaduses asunud seisukohale, et ehitustechnilised määrused tuleksid üleriigiliselt ühised, teedeministri poolt kehtimapan-dava ehitusmääruse näol, kuna omavalitsuste sundmääruste ja asulaplaani määruste lahendamiseks on jäetud küsimused, nagu ehituskrun-tide suurus, täisehituse protsent, ehitiste kõrgus, tänavate laius, ehituspiirjooned, hoonestuspiirkonnad, veeärajuhtimise nõuded, hoonete ja eesaedade korrashoiu nõuded jne. Koos teedeministri ja omavalitsuste sundmäärustega peab Ehitusseadus kujutama kooskõlastatud normide kogu, mis oleks küllaldane, et vastavad võimud keskvalitsuse ja kohapealsete omavalitsuste näol saaksid ehitustegevuse kujundamisel juhtivalt ja korraldavalt kaasa kõnelda.

Olles seega jõudnud ehitusala korraldavate asutiste vaatlemisele, peab tunnustama, et selles mõttes on eriti silmapaistvalt väljarendamist leidnud Teedeministeeriumi võimkond, kellele on asetatud pearaskuspunkt ehitustegevuse korraldamisel. Teedeministeeriumi kõrval toimivad ulatuslikumais küsimusis seisukoha avaldajatena Rahvuslik Ehituskomitee ja Ehitusnõukogu. Kohapealsete küsimuste korraldamisel, asulate planeerimisel ja ehitusjärelevalve alal on aga küllalt ulatuslikud ja tarvilised ülesanded kohalikel omavalitsusil. Ehitusjärelevalve teostamisel ja ehitusalaseis küsimusis eriteadlaste osavõtu küsimuse lahendamisel on seadus loonud uue ametkonna ehitusinspektorite ja abiehitusinspektorite näol. Tegelikult vastab see seniste linna- ja maakonnaarhitektide ja inseneride ametile, vähemalt selles osas, mis puutub neil teostada olnud ülesandesse. Küll on aga seadus senisest lahkuminevalt korraldanud nende ametisõltumise, tegevuse järelevalve ja ametist vabastamise korra, seades omavalitsused neis küsimusis sõltuvusse Teedeministeeriumist. Uudusena on ka ette

nähtud, et ehitusinspektorite ametisse palkamisel võivad III astme linnad seda teha koos maavalitsustega kokkuleppe alusel, samuti üksikud III astme linnad omavahel.

Soovides anda uuele Ehitusseadusele üldisemat hinnangut, näib, et selle vähemates üksikasjades võib tegelik elu esile tuua praktilisel rakendamisel tühikuid ja ebavastavusi tegelikkuse nõudeile ja võivad esile kerkida vajadused seaduse hilisemaiks täiendusiks ja muutmiseks. Oma üldises ülesehituses ja põhimõttelise iseloomuga nõudeis aga annab Ehitusseadus kehtimahalkanud kujul võimalusi ehitustegevust korraldada kavakindlamalt, suurema asjatundlikkusega ja otstarbekohasemalt kui seda on võimalik olnud senini. Ta annab abinõud üleriigilises ulatuses ehitustegevuse alal üldiste sihtjoonte kindlaksmääramiseks ja vajalisel määral selle tegevuse juhtimiseks asjatundjate kaudu. Ta loob omavalitsusile kindlapiirilised võimkonnad ja täpselt määratud kohustused senise ebaselge oleku asemel. Ja lõpuks — uue Ehitusseadusega loodud olund on oma paljudes osades vastuvõetavam ka linnade kinnisvaraomanikele. Kuigi, lähtudes seaduse üldpõhimõttest, on erahuvi tehtud alistavaks avalikule huvile, on selle kõrval vajaliselt välja arendatud ka eraomandi peremehe seaduslikkude huvide kaitse. Olgu siinkohal vaid juhitud tähelepanu sellele, kuidas linnaplaani, resp. asulaplaani kindlaksmääramine peab

toimuma avaliku menetluse kaudu, misjuures kinnisvaraomanikud võivad kaasa kõnelda. Edasi on kinnisvaraomaniku huvide kaitseks loodud kord, et omavalitsused on kohustatud tasu eest omandama neid krunte või krundiosi, mis asulaplaani järgi ei saaks enam kasustada seniseks otstarbeks või hoonestamiseks. Samuti on omanikule kindlustatud kahjutasunõude õigusi temale tekitatud kahjude eest, mis on tehtud asulaplaani väljatöötamiseks vajaliste mõõtmiste ja uuringute läbi, või seetõttu, et tema krundist viiakse läbi veejuhtmed või elektri- või valgustusjuhtmed.

Samuti on omavalitsused senisest suuremal määral seotud kindlate eeskirjadega ehitusprojektide kinnitamisel.

Vahekordade selgus eraisikute ja ametiasutiste vahel, samuti kohustuste ja õiguste kindlad piirid, nagu seadus neid määrab, aitavad kindlasti kaasa arusaamatuste vältimiseks, mis senini paljudel kordadel on olnud tingitud vaid ebaselgusest eeskirjades enestes.

Omavalitsuste püüdlused ühelt poolt ja ehitusalal toimivate isikute arusaav kaasa tulek teiselt poolt peaksid kujunema koostööks, mis viib edasi kõigis meie asulais üksikelamu ehituskultuuri ja aitab kaasa kogu meie kodumaa, eriti aga linnade välisilme otstarbekohasemaks ja kaunimaks kujundamiseks.

Pürjermeister Saksa kogukonnaseaduses.

O. Angelus.

Saksa kogukonnaseadus (*Die Deutsche Gemeindeordnung*), mis on ühine kõigile linna- ja vallaomavalitsusile, välja arvatud Berliin, jõustus 1. aprillil 1935 ja selle kehtimahakkamisega tehti lõpp Saksa omavalitsuste väga mitmesuguse ja üksteisest erinevale korrale.

Seaduse sissejuhatavas osas mainitakse muide, et Saksa kogukonnaseadus tahab omavalitsusile võimaldada kaasa aidata riigipoliitilise sihi saavutamisel: seada ühises,

rahvuslikust tahtest läbiimmutatud rahvasühiskonna huvid kõrgemale üksikisiku saatuselt, üldhuvid kõrgemale isiklikust huvist ja luua rahva parimate jõudude juhtimisel tõeline rahvaühisus. Saksa kogukonnaseadus on seetõttu sama sissejuhatava osa järgi rahvussotsialistliku riigi põhiseadusi ja selle seaduse poolt ettevalmistatud pinnal viiakse lõpule riigi uuesti ülesehitamine.

Kuna rahvussotsialistlik riik põhineb

juhi- või õigemini juhi vastutavuse põhimõt-
tel, mida sama kogukonnaseaduse seletus-
kiri seletab autoriteedi põhimõttena alluvate
ja piiramatu vastutavuse põhimõttena üle-
muste suhtes, siis loomulikult juhi põhi-
mõttekehtib ka kogukondades.
Selleks kogukonnajuhiks ongi pürjermeister
(*Bürgermeister*) või ülempürjermeister
(*Oberbürgermeister*) suuremates linnades,
nn. linnakreisides (*Stadtkreise*).

Seega on loobutud parlamendi süsteemist
ka Saksa omavalitsusis ja üle mindud auto-
ritaarsele korrale. Vaadeldes kogukonna
juhi, s. o. pürjermeisteri seisundit kogukonna
elus, ilmneb selle korra iseloomustavaid kül-
gi. Allpooltoodud ülevaade tahabki luge-
jaid tutvustada selle kogukonna korraga, las-
kumata selle korra kritiseerimisse ja hinda-
misse meie vaadete seisukohalt.

Pürjermeistrist kõneleb peajaslikult sea-
duse viienda osa esimene peatükk, kuigi
muidugi tema õigusile ja kohustusile on pü-
hendatud veel palju teisigi paragrahve, kuna
tema seisab kogukonna elu ja arengu kesku-
ses.

Juhipõhimõtte läbiviimise juriidiliseks ta-
gajärjeks kogukondades on korralduste and-
mise ja nende teostamise koondamine ühe
isikukätte ja seega loobumine kõigist
sellele põhimõttele vastukäivatest süsteemi-
dest (ühe koja süsteem, kahe koja süsteem
jne.). Sellega ei kõrvaldata aga veel võima-
lus kodanikel osa võtta kogukonna töist au-
ametite pidamise näol, samuti ka kogukonna
arendamisele kaasa aidata. Kuid kodanik-
kude osavõtt kogukonna juhtimisest piirdub
nõuandmisega kogukonna juhile, ja kodani-
kud ei moodusta enam pürjermeistrist sõltu-
matuid korraldusandjaid ja kontrollivaid or-
ganeid.

Kogukonna juhi sellise peagu piiramatu
võimu tasakaalustamine toimub pürjermeis-
tri ametissekutsumise viisi näol, tema tege-
vuse kontrollimise näol riigi poolt, tema su-
hete korraldamise näol rahvussotsialistliku
partei ja kogukonna kodanikkudega.

On selge, et korra juures, kus kogukonna
juhil on väga palju õigusi ja kus tema isikust

sõltub peagu kõik nii kogukonna enese elus,
kui ka vahekorras kogukonna ja riigi vahel,
toimub selle juhi valik suurima ette-
vaatuse ja hoolega. Pürjermeisteri ametisse-
kutsumisel on sõna kaasa rääkida riigil, rah-
vussotsialistlikul parteil ja kohalikul koda-
nikkonnal, mis peab kindlustama seda, et
kogukonna juhi kohale kutsutakse inimene,
kellel on riigi, partei ja kohaliku elanikkon-
na usaldus ja kes on suuteline kogukonda
juhtima rahvussotsialistlikus vaimus.

Palgaliste pürjermeistrite
ametissekutsumine toimub järg-
miselt. Kui pürjermeisteri koht on vakantne,
kuulutab kogukond sellest avalikult. See
kuulutamine võib erandjuhtumel järeleval-
veasutise nõusolekul ära jääda. Kuulutamine
toimub harilikult kuus kuud enne pürjer-
meisteri ametist lahkumist, kui ei ole tegemist
erijuhtumitega (pürjermeisteri surm, taganda-
mine jms.), mil kuulutamine toimub ajaviit-
mata. Kõik saadud avaldused antakse edasi
rahvussotsialistliku partei kohalikule esinda-
jale, kes kutsub kokku kogukonna nõuandva
organi, kogukonnanõunikude (*Gemeinde-
rat*, linnades *Ratsherr*), kinnise koosoleku ja
seal küsimuse läbi arutab (kogukonnanõuni-
kud kutsutakse ametisse rahvussotsialistliku
partei kohaliku esindaja poolt, nende arv
kõigub 12 ja 36 vahel, sõltuvalt kogukonna
suurusest ja nende ülesandeks on seaduses
ettenähtud korras ja juhtumel olla nõuand-
jaiks kogukonna juhile). Muide tähendab
kinnine koosolek seda, et ei tohi avalikult
teada anda, et koosolek peetakse, ja loomu-
likult ka mitte koosoleku päevakorda. Ko-
gukonnanõunikud on kohustatud sellest
koosolekust osa võtma. Pärast koosolekut
saadab partei esindaja kuni kolm ettepane-
kut ühes kõigi materjalidega, s. o. ka teiste
sooviavaldajate palvetega, järelevalveasuti-
sele. Kui viimane ühe esitatud kandidaadiga
nõustub, teatab ta sellest partei esindajale ja
kogukonnale ja viimane määrab kandidaadi
ametisse. Kui järelevalveasutis ühegi kandi-
daadiga ei nõustu, teatab ta sellest partei
esindajale (mitte kogukonnale) ja viimane
kutsub uuesti kokku kogukonnanõunikude

kinnise koosoleku. Kui partei esindaja ei nõustu ühegi sooviavaldanu kutsumisega pürjermeistri kohale või kui enam pole kandidaate esitada, toimub uus vakantse koha väljakuulutamine. Kui järelevalveasutis ei nõustu ka teiskordselt esitatud kandidaatest kedagi nägema omavalitsuse juhi kohal, kutsub ta ise pürjermeistri ametisse, keda kogukond peab kohale määrama. Palgaliised pürjermeistrid määratakse ametisse 12 aastaks ja nad on kohustatud pärast selle tähtaja möödumist veel 12 aastaks ametisse jääma, kui teenistustingimused ei halvene; kui nad ei nõustu ametisse edasi jääma, vallandatakse nad. Teatud juhtumel võib pürjermeistreid ametisse määrata ka eluajaks.

Auametitena peetavad pürjermeistrite kohad ei vaja väljakuulutamist ja selliseid pürjermeistreid määratakse ametisse kuueks aastaks; neid võib pärast selle tähtaja möödumist uuesti kuueks aastaks ametisse kutsuda. Muus osas kahte ülaltähendatud liiki kuuluvate pürjermeistrite ametissekutsumise vahel vahet ei ole.

Pürjermeistri tegevuse kontrollimine ei toimu kogukonna organite, vaid kogu ulatuses riigi poolt. Õige küll, kogukondades võidakse ellu kutsuda aruannete kontrollimise talitust (*Rechnungsprüfungsamt*), suuremates linnades on see isegi kohuslik, kuid sellel talitusel pole midagi ühist näiteks meie omavalitsuste revisjonikomisjoniga. Aruannete kontrollimise talitus, mis muide allub otseselt pürjermeistrile või viimase poolt määratud abilisele, erandjuhtumel mõnele kogukonnaametnikule, on vaid pürjermeistri abiorganiks kogukonna asjade valitsemisel. Selle talituse peamiseks ülesandeks on kontrollida kogukonna aastaaruannet, selgitades, kas see aruanne on kooskõlas eelarvega, kas tulud ja kulud on õieti raamatuisse kantud ja dokumentidega tõendatud ja kas tulude saamisel ning kulude tegemisel on kinni peetud kehtivate seaduste eeskirjadest. Kui aruandes on vigu, teatab talitus sellest pürjermeistrile, kes on kohustatud asja selgitama. Aruanne ühes aruannete kontrollimise

talituse kokkuvõttega esitatakse kogukonnakoosolekule seisukohavõtmi- seks. Sellekohase nõupidamise kohta koostatakse protokoll, kuhu iga kogukonnakoosolekunik võib märkida oma arvamuse aruande kohta. Pärast nõupidamist saadetakse kogu materjal järelevalveasutisele. Kui viimane leiab, et aruanne näitab suuremaid eksimusi korralduse majapidamise põhimõtete vastu, teatab ta sellest pürjermeistrile, tehes temale kohuseks astuda tarvilikke samme nende eksimuste vältimiseks ja isiklikult kontrollida oma vastavaid korraldusi. Kui aruanne on korras, teatab järelevalveasutis sellest pürjermeistrile. Peale aruande kontrollimist võib pürjermeister panna aruannete kontrollimise talitusele veel teisi ülesandeid, eriti kogukonna ja tema ettevõtete kassade järelevalve, majanduslike ettevõtete majapidamise alalise kontrolli, kogukonna administratsioonikulude kontrollimise nende kulude otstarbekuse mõttes jms.

Kogukonnad on riigi rakukesed. Nende tegevus ja areng peab seetõttu olema kooskõlas riigi ja rahva tervikluse hüvedega. Sellest põhimõttest on seaduse seletuskirja järgi aastate jooksul loobunud ja lõpuks seisid riigi ülesanne ja riigi side kogukondadega vaid kogukondade tegevuse järelevalves seaduslikkuse seisukohalt, kusjuures riik ka selles osas oma võimu tugevasti piiras ja seetõttu oli sunnitud alustama pikki kohtuprotsesse oma seisukoha kaitseks. Seetõttu seisid kogukonnad sageli riigivõimuga vaenujalal, vaieldes üheõigusliku parteina riigiga kõrgema kohtu ees näiteks konstitutsiooni küsimuste üle. Kogukonnaseadus seab nende ja teiste endise aja nähete vältimiseks üles uued põhimõtted. Ta nõuab kõigepealt, et kogukondade tegevus peab olema kooskõlas mitte ainult seadustega, vaid esimeses järjekorras ka riigi juhtimise sihtidega. Seetõttu ei taha riik end segada niivõrd kohaliku omavalitsemise tähtsusega üksikasjusse, kui juhtida oma usaldusmeeste, pürjermeistrite, kaudu kogukondade üldpoliitikat. Igal juhtumil loobutakse endisest järelevalveviisist administratiivkohtu kau-

du. Järelevalvajaks ja vastavate otsuste tegijaks kogukonna tegevuse kohta on kõigepealt pürjermeister ja siis vastavad järelevalveasutised.

Riigi järelevalvest kogukondade tegevuse üle kõnelevad peamiselt kogukonnaseaduse kaks paragrahvi (§ 8, teine lõik ja § 106), mis määravad, et järelevalveasutised peavad kaitsma kogukondade õigusi ja kindlustama kogukondade kohuste täitmist, hoolitsedes selle eest, et kogukondade tegevus oleks kooskõlas seaduste ja riigi juhtimise sihtidega.

Järelevalveasutise üheks ülesandeks on, nagu ülal tähendatud, kogukondade õiguste kaitsmine, s. t. kõigepealt kogukonna kaitsmine asutiste või isikute nõudmistega vastu, kes ei ole õigustatud nõudmistega esinema või esitavad nõudmisi, mille täitmine ei ole kogukonnale kohuslik. Olgu muide tähendatud, et kogukonnaseaduse § 2 põhjal võib kogukondadele uusi kohustusi peale panna vaid seadusega, samuti võib kogukondade õigusi kitsendada jällegi ainult seadusega, kusjuures selliste seaduste põhjal antud määrused vajavad siseministri nõusolekut. Nii et järelevalveasutiste kohus kaitsta kogukondade õigusi tähendab seaduseandluse kohta kehtimapanud kaitse laiendamist administratsioonile. See õiguste kaitsmise kohus on edasi juhtnööriks järelevalveasutiste tegevusele selle järelevalve teostamisel. See tähendab näiteks seda, et juhtumeil, kus järelevalveasutis teotseb kogukonna asemel, see teotsemine peab toimuma kogukonna huvide seisukohalt. Nii võib järelevalveasutis teha korraldusi pürjermeisteri asemel ja kogukonna kulul, kui pürjermeister ei otsusta küsimusi või ei tee vajalikke korraldusi asjus, mille lahendamine on seadustega nõutav. Järelevalveasutise selliste sammude juures peab aga silmas peetama vastava kogukonna heakäiku, otsustama asju nii, nagu nad antud korral on kogukonnale kasulikemad. Oeldu kehtib ka juhtumeil, kus järelevalveasutis on küsimuste lahendamisel loaandjaks, nagu kogukonna varanduste kinkimisel, kinnisvarade müümisel ja vahe-

tamisel, esemete võõrandamisel, millel on eriline teaduslik, ajalooline või kunstiline väärtus. Lõpuks seisneb järelevalveasutiste ülesanne kogukondade õiguste kaitsmisel nõuandmises juriidilisis ja teisis tegelikus elus kerkida võivais kahtlusküsimusis.

Järelevalveasutiste teiseks ülesandeks kogukondade suhtes on nende tegevuse järelevalvamine neile pandud kohuste täitmise mõttes. Kogukonnaseaduse § 2, esimese lõigu põhjal on kogukonnad kohustatud arendama oma elanikkude heakäiku ja säilitama kogukonna ajaloolist ja kohalikku iseäraldust. Sama seaduse § 32 järgi juhib pürjermeister kogukonna administratsiooni täielikult ja ainult oma vastutusel, välja arvatud üksikud seaduses loendatud juhtumid. § 106 järgi peab kogukonna tegevus olema kooskõlas seaduste ja riigi juhtimise sihtidega. Kogukond peab oma tegevuses käima riigi, vastava maa (endise osariigi) ja kohalikkude võimude poolt antud seaduslike eeskirjade, samuti järelevalveasutiste poolt tehtud korralduste järgi. Järelevalve mõttes tulevad arvesse põhimõtteliselt ainult kogukondade üldõigusliku iseloomuga korraldused, mitte aga — erandjuhtumid välja arvatud — tsiviilvahekorrad teiste asutiste või isikutega. Järelevalve kogukondade tegevuse seadusepärasuse üle seisneb kontrollimises, kas kehtivaid seadusi kohaldatakse õieti ja kas seadusi kohaldatakse neil juhtumeil, kus see on vajaline. Seejuures kehtib põhimõte, et eksimine seaduse mõtte vastu on võrdne eksimisele seaduse üksikute eeskirjade vastu, kuna igal seadusel, olgu ta koostatud selgesti või ebaselgesti, võib olla vaid üks kindel sisu. Järelevalve teostamisel kirjutatakse järelevalveasutisile ette meeles pidada, et paljud seaduse eeskirjad, mis tõmbavad piire kogukonna tegevusvabadusele, annavad pürjermeisterile laia tegevusvabaduse ja lubavad teda asju otsustada oma äranägemise järgi. Selliste eeskirjade vastu eksimised leiavad aset vaid siis, kui pürjermeister ületab seadusega antud piire. Näiteks määrab kogukonnaseaduse § 89, et pürjermeister võib kasustada eelarves ette-

nähtud summasid ainult siis ja niivõrd, kui see on tarvilik säästliku ja korraliku majapidamise juures. Kui pürjermeister ei hoia kokku ega kasusta summasid majanduslikult ratsionaalselt, siis eksib ta eeltähendatud seaduse eeskirjade vastu. Pürjermeistrite selliste sammude kontrollimine tähendab muudugi juba järelevalve teostamist otstarbekohasuse seisukohalt. Mis nüüd puutub kogukondade kontrollimisse, kas nende tegevus on kooskõlas riigi juhtimise sihtidega, siis on pandud kehtima põhimõte, mille järgi nende sihtide all tuleb mõista tähtsaid ja põhimõttelisi seisukohti poliitiliselt ja rahvamajanduslikult alalt, millest väljudes rahvussotsialistlik riik juhib avaliku elu kõiki alasid. Seetõttu ei või järelevalveasutis riigi juhtimise sihtide taotlemise ettekäände all juba siis tegevusse astuda, kui pürjermeistri samme võidakse kritiseerida nende otstarbekohasuse seisukohalt vastavale kogukonnale või kui nende sammude tagajärjel ei saa nende tähtsusetuse tõttu kõnesse tulla riigi juhtimise sihtide kahjustamine. Muide otsustab siseminister igal üksikul juhtumil, kas on tegemist riigi juhtimise sihtide kahjustamisega või mitte.

Järelevalveasutiste käsustada on mitmed abinõud riigi järelevalve teostamiseks. Nad võivad teostada tegelikku revideerimist, võivad nõuda kirjalikke seletusi ja tarvitminevaid akte ning dokumente, nad võivad tühistada pürjermeistri seadusvastaseid või riigi juhtimise sihtidele vastukäivaid otsuseid ja nõuda nende otsuste alusel tehtud korralduste annulleerimist, nad võivad pürjermeistrile ette kirjutada astuda samme või teha korraldusi, mis on vajalised selleks, et kogukond saaks täita oma seaduslike kohuseid, nad võivad tõsta kogukonna nimel nõudmisi pürjermeistri vastu. Peale selle näeb kogukonnaseadus ette ka juhtumeid, mil pürjermeistri otsus vajab järelevalveasutise nõusolekut, samuti juhtumeid, mil järelevalveasutis teotseb pürjermeistri asemel.

Üldiseks põhimõtteks järelevalve teostamisel aga jääb kogukonnaseaduse § 106 väljendatud põhimõte, mille järgi järeleval-

vet tuleb teostada nii, et selle all ei kannataks kogukonnavalitsuse otsustusvõime ja vastutustahe, vaid et neid ka järelevalveasutiste tegevusega arendataks ja seda arendamist õhutadaks. Järelevalveasutis ei saa kogukonda valitseda, selleks valitsejaks on pürjermeister täie võimu ja täie vastutusega. Nii tõmbab seadus järelevalveasutiste tegevusele piirid, millede austamist kindlasti nõutakse.

Kogukonnad on lülid riigis, seetõttu peavad riigi põhiseaduses ettenähtud partei ja riigi ühtlus väljenduma ka kogukonna elus, seda enam et rahvussotsialistlik partei esindab Saksa korra järgi riigiidee kandjana kogu rahvast ja kannab suurt vastutust selle eest, mis toimub avalikus elus. Arvestades seda, etendab partei suurt osa ka kogukonna elus, kusjuures see osavõtt kogukonna elust on korraldatud nii, et kogukonna juhi, pürjermeistri, vastutus ei kustu. Partei võtab kogukonna tegevusest otseselt osa kahel juhtumil: kogukonna organite ametiseseadmisel ja üksikute eriti tähtsate valitsemisaktide kinnitamise puhul.

Kogukonna organite ametiseseadmisel on parteil kaasa rääkida otsustav sõna. Kogukonnavolinikud, pürjermeistri nõuandjad kodanikkude seast, kutsutakse ametisse rahvussotsialistliku partei esindaja poolt, kusjuures see ametissekutsumine ei vaja järelevalveasutiste kinnitamist. Samuti räägib partei esindaja otsustavalt kaasa tähtsamate kogukonnaametnikkude ametisemääramisel. Osa, mida partei esindaja etendab pürjermeistri ametiseseadmisel, valgustati juba eespool.

Kogukonna valitsemisel lasub kogu vastutus pürjermeistril. Ainult kahel juhtumil on partei esindajal õigus otsustavalt kaasa rääkida: 1) kogukonna üldmääruse (*Hauptsatzung*) vastuvõtmisel ja muutmisel, mis määrab pikemaks ajaks kogukonna valitsemise ja organisatsiooni kogukonnaseaduse raames, ja 2) juhtumil, kui kavatsetakse eriliselt tunnustada kodaniku teeneid rahva, riigi või kogukonna kasuks kodanikule aukodaniku õiguste või teiste aunimetuste and-

misega. Eeltoodud otsused vajavad partei esindaja nõusolekut. Ülaltoodud õigustega piirdub partei esindaja võim kogukonna valitsemisest osavõtmises, sest kardeti dualismi viimist kogukonna valitsemisse ja juhi põhimõtte tumestamist ja pürjermeistri vastutuse vähendamist. Partei esindajal on aga õigus pürjermeistri nõupidamisist kogukonnanõunikudega osa võtta juhtumil, kus see seadusis otse on ette nähtud. Kuid sellistel puhkudel otsustab küsimust ikkagi pürjermeister, partei esindaja võib koosolekust osa võtta vaid informatsiooni ning ülevaate saamiseks.

Kogukonna juhtimises vaid ühe vastutava isiku poolt peitub alati hädasoht, et valitsemine jääb elanikkonnale võõraks, et valitseja ise nagu eemalduks rahvast ja et parimal juhtumil valitsemine muutub kivinenuks bürokratismiks. Just kogukonnas aga on alaline side elanikkonnaga hädavajaline ja töö ning valitsemise elustamine kodanikkude poolt möödapääsmatu, kui kogukond peab jääma omavalitsuseks. Pealegi on omavalitsuse peasihiks kaasa tõmmata kõiki teadunud ja kohaliku elu arendamisest huvitatud kodanikke kogukonna heakäekäigu arendamiseks. Seetõttu tunnustab ka kogukonnaseadus kogukonna elanikkude kaastöö vajalikkust kogukonna valitsemisel, mõistagi kujul ja määral, mis ei käi vastu juhipõhimõttele. Seetõttu tahetakse sisse seada ja säilitada alaline side kogukonna juhi ja kõikidesse kihitidesse kuuluvate kodanikkude vahel, mida taotellakse juba ülalnimetatud kogukonnanõunikude ja eriliste nõuandjate, (*Beirat*), ametissekutsumisega. Nende ametissekutsumisel arvestatakse kodanikkude rahvuslikku usaldatavust, teeneid ja asjatundlikkust. Need isikud ei otsusta küll midagi, nad annavad vaid nõu. Kuid ka nõuandmisel on nad kohustatud talitama oma parima teadmise järgi. Kogukonnaseadus püüab arendada vaba ja vastutustundega arvamusalaldamist, kohustades kogukonnanõunikke koosolekul teatama oma seisukohti, kui nad on lahkuminevad pürjermeistri omist, ja tehes neid vastutavaiks juhtumil, kui nad

oma parema teadmise vastu ei avalda oma kogukonna juhi seisukohtadest lahkuminevaid arvamusi. Kogukonnanõunikude arvamust peab ära kuulutama kõigi kogukonnale tähtsamate küsimuste arutamisel, näiteks pürjermeistri ja tema asemikkude (*Beigeordnete*) ametisseadmisel, eelarve koostamisel ja aruande kinnitamisel. Ülaltähendatud erilised nõuandjad (*Beirat*) teotsevad kogukonna ettevõtteis, asendades peamiselt endise aja deputatsioone ja komisjone.

Lõpuks võib kokkuvõtlikult tähendada, et pürjermeister kannab vastutust ainult riigi vastu ja nimelt selles, et kogukonda valitsetaks seaduspäraselt ja rahvussotsialistlikus vaimus. Ta kannab ka vastutust oma asemikkude ja kogukonnaametnikkude tegevuse eest, kelle õige valiku eest tema peab seadusega antud võimaluste piires hoolitsema. See ei tähenda muide veel seda, et pürjermeister vastutab alati ja kõigil juhtumil ametnikkude tegevuse üksikasjade eest, eriti tsiviilasjus, tema vastutab ametnikkude üldise tegevuse suuna ja iseloomu eest. Pürjermeistri üldvastutus ei piirdu aga sellega, vaid laiendatakse ka nõuküsimisele neilt organeilt, kes temale nõuandmiseks on ellu kutsutud. Need nõuandmise koosolekud, kui ka nõuküsimised üksikuult ametikandjailt ei tohi muutuda vormitaitmiseks, vaid peavad andma seda, mida nendega taotellakse: küsimuse lahendamise parima viisi. Seejuures aga ei lange ära pürjermeistri vastutus, kui ta on talitanud teiste nõuande järgi. Ainult juhtumil, kus otsustajaks oli kolmas isik või korralduse tegijaks oli järelvalveasutis, ei vastuta pürjermeister otsuste ja korralduste ja nende tagajärgede eest. Kui otsustajaks on teine isik või asutis, näiteks teatud juhtumil partei esindaja, nagu ülal on tähendatud, ei lange siiski vastutus otse pürjermeistrilt. Kui ta kogukonnaseaduses ettenähtud korras ja alusel selliste otsuste vastu edasi ei kaeba, s. o. otsustega — kuigi mitte tema poolt tehtud — nõustub, vastutab ta täiel määral otsuste eest, sõltumata sellest, kas tehtud otsuste eest vastutab veel keegi muu või mitte.

Mõnda viimaseist linnavolikogu valimisist Stokholmis.

H. V. Dahl.

Käesoleval aastal toimuvad linnavolikogu valimised kõikides Eesti linnades. Valimised toimuvad esmakordselt ringkondade järgi, kusjuures iga valimisringkond valib teatud arvu volinikke. Kuna ka Stokholmis toimub linnavolinikkude valimine ringkondade järgi, leidub siin mõningaid ühiseid jooni, mistõttu poleks vast huvitusest tuua mõningaid võrdlusi nende kahe valimise kohta.

Stokholmis toimusid viimased linnavolikogu valimised septembris 1938 ja vastavad kokkuvõtted valimiste kohta on juba ilmunud, mis võimaldavad heita veidi pilku mõningaisse jaotusisse.

Viimaste valimiste puhul Stokholmis muudeti ka valimiseadust ja 1938. a. valimised toimusid esmakordselt uue seaduse põhjal. Senise seaduse järgi toimetati Stokholmis linnavolikogu valimisi märtsis ja volinikkude volitused algasid 1. aprillist ja kestsid neli aastat. Eelviimased valimised toimusid Stokholmis 17. märtsil 1935 ja sel puhul valitud volikogu volitused pidid kestma 1. aprillist 1935 kuni 31. märtsini 1939. 3. aprillil 1936 muudeti aga mõningaid osi Stokholmi kohta kehtivas linnavolikogu valimise seaduses. Muuseas määrati, et volikogu volituste neljajaastane tähtaeg algab edaspidi 1. oktoobrist sel aastal, mil valimised toimusid, ja et see volikogu, mis valiti 17. märtsil 1935 ja kelle volitused senise seaduse järgi pidid lõppema 31. märtsil 1939, lahkub ametist 30. septembril 1938. Uue seaduse järgi toimuvad edaspidi linnavolikogu valimised alati kolmandal pühapäeval septembris. Vana seaduse järgi määras valimispäeva igal üksikul juhtumil kindlaks magistraat, kuid valimised pidid toimuma märtsis. Uus seadus määras ka kindlaks, et uued valimised uues seaduses ettenähtud tähtajal toimuvad 1938. a. Seega lühendas seadus tegelikult senise volikogu volituste tähtaega poole aasta võrra.

See seaduse muudatus ühtlustas linnavolikogu valimised Stokholmis teiste Rootsi lin-

nadega, kus ka senini valimised alati toimusid septembris.

Juba alates 1913. a. on Stokholmi linn jagatud viieks valimisringkonnaks, kuna praegu kehtivad valimisringkondade piirid on pärit üldjoonis 1921. aastast.

Elanikke ja volinikke oli ringkondade järgi viimaseil valimisel järgmiselt:

Ringkond	Elanikke 1. jaanuaril 1938		Volinikke
	Üldse	Keskmiselt voliniku kohta	
I	95 694	5 629	17
II	119 088	5 671	21
III	138 105	5 524	25
IV	92 665	5 451	17
V	111 402	5 570	20
Kokku	556 954	5 570	100

Seega on Stokholmis ringkonnad tunduvalt suuremad kui Eestis, kus Tallinnas 140 000 elaniku kohta võidakse moodustada 8 valimisringkonda, kuna Stokholmis 557 000 elaniku kohta on ainult viis valimisringkonda. Loomulikult on siis ka volinikkude arv Stokholmis keskmiselt ringkonna kohta tunduvalt suurem kui Eestis, sest Tallinnas jääb 8 ringkonna moodustamise puhul volinikkude arv ringkonnas alla 10, kuna Stokholmis see liigub 20 ümber. Eesti suurimas linnas on volinikkude arv 60, kuna Stokholmis valitakse 100 volinikku.

Stokholmis tuleb ühe voliniku kohta elanikke tunduvalt rohkem kui Eestis. Nii tuleb Tallinnas 140 000 elaniku kohta 60 voliniku ehk keskmiselt iga 2333 elaniku kohta üks volinik, kuna Stokholmis tuleb üks volinik keskmiselt 5570 elaniku kohta.

Vastandina ringkondade suurusele on Stokholmis valimisjaoskonnad ümmarguselt poole vähemad kui Tallinnas. Kuigi Tallinnas eelseisvaks linnavolikogu valimiseks suuremad jaoskonnad poolitati, jääb Tallinnas siiski ühte jaoskonda kuni 5000 valijat, kuna

Stokholmis enamikus valimisjaoskondades hääleõiguslike valijate arv on 1000—2000. Neljas jaoskonnas on valijate arv koguni alla saja. Väikseimas jaoskonnas on ainult 289 valijat. Suurimas jaoskonnas on 2852 valijat. Üldse on Stokholmis 254 valimisjaoskonda, kuna Tallinnas on pärast suuremate jaoskondade poolitamist kõigest 27 jaoskonda. Senini toimetati valimisi 22 jaoskonna kaudu. Loomulikult peavad valimisjaoskonnad Stokholmis puhtpraktilisist nõudeist tingituna olema väiksemad kui Tallinnas, sest Eestis toimuvad linnavolikogu valimised kahel päeval, kuna Rootsis ainult ühel päeval, kusjuures üldise jumalateenistuse ajaks valimisjaoskonnad peavad olema suletud. Üldse näeb seadus ette, et linnavolikogu valimiseks peavad valimisjaoskonnad olema avatud vähemalt kella 13—21, seega ainult 8 tundi.

Valimisõiguslik on iga mees ja naine, kes hiljemalt eelmisel aastal enne valimist on saanud 23 a. vanaks, kusjuures igal valijal on üks hääle. Valimisõigusest jäävad ilma isikud, kelle teovõime on seaduslikus korras ära võetud, kes on maksujõuetu, kes on avaliku hoolekande korras hoolealune, ja isikud, kellel viimase kolme aasta linnamaksud on maksmata. Alates 1935. a. ei piira kohtulikud karistused enam aktiivset valimisõigust, küll aga passiivset. Kui ühe abikaasa valimisõigus on püüratud ülaloodud asjaolude tõttu, ei mõjasta see teise abikaasa valimisõigust.

Viimaseil valimisel oli Stokholmis 398 662 valijat, kuna aasta algul oli elanike üldse 556 954. Seega oli valimisõiguslike 71,6% elanikkude üldarvust. Võrdluseks olgu tähendatud, et viimaseil Riigivolikogu valimisel, mil kehtis 22-aastane valimisvanus, oli Tallinnas 96 116 valijat, kuna 1. jaanuaril 1938 oli 143 539 elanikku. Seega oli Tallinnas kõigest 67,0% elanikkude üldarvust valimisõiguslike. Nii on siis valimisõiguslike % Tallinnas 4,6 võrra madalam kui Stokholmis, kuigi Eestis valimisõigus algab 22 aastast ja Rootsis 23 aastast.

See on tingitud peamiselt kolmest tegurist. Esiteks kuuluvad Rootsis valimisnimestikku kõik elanikkuderegistris olevad isikud, kes jõudnud varemmainitud vanusse ja kelle suhtes pole ülalmainitud kitsendusi, kuna Eestis kehtis aastane elunemistsensus, mistõttu paljud elanikud ei evinud Tallinnas valimisõigust. Tallinnas on aga igasuguseid sisse- ja väljakolimisi aastas 70 000 ümber. Kuna väljast on sisse sõitnud aastas umbes 30 000 ümber, siis mõjustab see kaunis tunduvalt elunemistsensuse tõttu valijate protsenti. Teiseks teguriks on karistatud isikud. Eestis on viimaseil aastail karistusteadete järgi aasta jooksul karistatud 9000—10 000 isikut. Karistuste tagajärjed kestavad 3, 5 või 10 aastat pärast karistuse kandmise lõppu. Kui arvestada, et umbes sama palju on 10- ja 5-aastase ulatusega karistusi, kui on karistusteis selliseid karistusi, mis ei mõjasta valimisõigust ja kus samad isikud aasta jooksul korduvad, siis jääks ümmarguselt 30 000 isikut üle kogu maa kohtulikkude karistuste tagajärjel valimisõigusest ilma. See on ümmarguselt 2,5% elanikkude üldarvust. Kuna aga suurlinnades on kuritegevus alati suurem, siis on kohtulikkude karistuste tagajärjel valimisõiguslike kitsenduse % Tallinnas igatahes tunduvalt suurem. Kolmandaks tuleb veel arvestada ühte Stokholmi linna iseräaldust, millele vastav kirjandus juhib tähelepanu. Stokholmis väheneb iga aastaga alaealiste protsentarv. Nii suurenes 1935. ja 1938. a. vahemikus Stokholmi üldine elanikkude arv 6,8% võrra, kuna sama aja jooksul suurenes valimisõiguslike elanikkude arv 10,5% võrra. See on tingitud sellest, et Stokholmi elanikkonna juurdekasv toimub peamiselt täiskasvanute sisserändamise teel.

Üheks väga omapäraseks teguriks, millele veel juhitakse tähelepanu Stokholmi valimistulemuste analüüsimisel, on meeste ja naiste vahekord valimisel. Paistab nimelt silma, et naiste ülekaal valimisnimestikes on tunduvalt suurem kui üldises elanikkuderegistris. Seda selgitavad kujukalt järgmised arvud.

Aastad	Iga 1000 mehe kohta naisi	
	Elanikkude-registris	Valimis-nimestikes
1919	1237	1451
1921	1244	1423
1923	1239	1426
1927	1248	1411
1931	1246	1384
1935	1242	1410
1938	1248	1358

Seega on viimaseil valimisel naiste ülekaal siiski veidi tagasi läinud.

Naiste ülekaalu suurust, võrreldes elanikkuderegistri meeste ja naiste arvude vahekorraga, seletatakse kahe asjaoluga. Ühelt poolt on vanemas eas tavaline, et naiste arv on suurem kui meestel. Mida rohkem jätame ära nooremaid aastaid, seda enam annab end tunda naiste ülekaal. Ka Tallinnas oli viimase rahvaloenduse andmeil üle 70 aasta vanade juures iga mehe kohta 3—4 naist. Teise tegurina arvatakse seda, et takistavad asjaolud esinevad rohkem meeste kui naiste juures, kuna vastutus maksude eest lasub meestel.

Eesti Linnade Liidu tegevusest.

Eesti Linnade Liidu juhatuse koosolek 1. juulil 1939 peeti Viljandis, raekojas.

Avanud koosoleku, ELL esimees A. U e s s o n tänas Viljandi Linnavalitsust, eesotsas linnapea A. M a r a m a a'ga, lahke kutse eest pidada ELL juhatuse koosolek looduskaunis Viljandis.

Arutanud linnavalitsuse töökorda III astme linnades, otsustati see enne lõplikku läbivaatamist ELL juhatuses anda komisjonile koostises F. S u i t, K. H e i s t e ja V. S m e t a n i n.

Haridusministeerium saatis ELL seisukohavõtmiseks tüübilise 3-komplektilise algkooli hoone eelprojekti.

Vaadatud seda läbi, otsustati juhtida Haridusministeeriumi tähelepanu projektis leiduvaile puudusile, paludes nende kõrvaldamist projekti lõplikul väljatöötamisel.

Eesti Kultuurkapitali Näitekunsti Sihtkapitali Valitsus pöördus ELL poole palvega aidata kaasa, et linnad, kes on kutseliste teatrite kohapealsed ja ringreisietendused makustanud lõbustusmaksuga omavalitsuste heaks, vabastaks need etendused lõbustusmaksust.

Kaakunud küsimust, o t s u s t a t i tunnustada soovitavaks, et kutseliste teatrite kohapealsed ja ringreisietendused vabastataks lõbustusmaksust omavalitsuste heaks, teatades sellest otsusest ELL kõigile liikmeile.

ELL esindajaks Eesti Rahvusliku Jõukomitee Nõukokku valiti A. U e s s o n.

ELL esindajaks Varustuse Nõukokku valiti R. M o o r m a.

ELL kandidaatideks Maksupeakomitee ajutise liikme asetäitjaks nimetamiseks otsustati esitada V. S m e t a n i n, K. T a m m i s t e, F. S u i t ja L. O j a v e s k i.

Kroonika.

Rahvusvahelise linnade ja kohalikkude valitsuste liidu esindajate külaskäik Eestisse.

Käesoleva aasta juuli lõpus külastasid Eestit rahvusvahelise linnade ja kohalikkude valitsuste liidu (*Union Internationale des Villes et Pouvoirs Locaux*) president Aldermann G. M. H a r r i s — O. B. E., M. A.,

Inglise tervishoiuministeeriumi end. direktor, ja liidu peasekretär-direktor E. V i n c k — Belgia senaator ja Belgia linnade liidu direktor, keda saatis Miss D. E. A c k r o y d Oxfordist. Läbisõidul peatusid Tallinnas mõne tunni liidu abipresident H. S e l l i e r — Prantsuse senaator, end. tervishoiuminis-

ter, Suresnes'i meer ja Prantsuse linnade liidu peasekretär, ühes abikaasa ja arhitekt A. Heckly'ga. Lühikest aega viibis siin ka Hollandi kogukondade liidu (*Vereeniging van Nederlandsche Gemeenten*) direktor N. Arkema.

Külaliste saabumisel 20. juulil 1939 võttis neid sadamas vastu Eesti Linnade Liidu esimees, Tallinna linnapea A. Uesson abikaasa tütre ja ELL büroo liikmetega. Sama päeva õhtupoolikul külastati Toompead ja vanalinna. Seejärel sõideti autodel Vääna, kus külastati sealasuvat Tallinna Linna Lastesuvikodu. Külalised polnud kitsid kiitmast sealse looduse ilu ja kodus valitsevat korda. Eriti meeltulendavaks kujunes lahkumine kodust. Kodu arvukas pere — kasvandikud ühes kasvatajatega olid rivistatud lipuväljakule, mille ühel äärel lehvitsid kõigi külaliste rahvuslipud. Siis kodu kasvandikud, rõivastatuna rahvarõivasse, demonstreerisid mitmeid rahvatantse. Seepeale liidu president G. M. Harris tänas soojel sõnul kasvandikke, väites, et nii tema, kui ka teised külalised on ülimal määral rahul nähtuga, ja et isegi Inglismaal oleks siin midagi õppida. Külaskäigu esimese päeva õhtul oli Tallinna Linnavalitsuse poolt hotellis „Kuldlövi“ korraldatud õhtueine. 21. juuli hommikul sõideti raudteel Kohtlasse, kus külastati Kohtla-Järve põlevkivitööstuse allmaakaevandust, õli- ja bensiinivabrikuid, kus vastavate tööstusalade juhatajad andsid külalisile üksikasjalisi seletusi. A.-s. „Esimene Eesti Põlevkivitööstus“ oli korraldanud lõuna sealses rahvamajas. Külastanud veel ehitatavat algkoolihoonet, istuti Narva Linnavalitsuse poolt vastusaadatud omnibusse ja sõideti Narva. Narvas külastati raekoda, muuseumi, Hermanni kindlust ja koske. Sealt sõideti edasi Narva-Jõesuhu. Käidi rannas, mille avarus ja kaunidus leidsid külaliste poolt siirat imetlust ja kiitust. „Villa Capriccio's“ oli Narva Linnavalitsuse poolt korraldatud õhtueine. Ööbiti vagunis. Saabunud 22. juuli hommikul tagasi Tallinna, sooritati linnas ringsõit mööda linna haljasvöödet, külastati Kadrioru Laste-

parki, Pärn'a ja Kuhlbars'i tänava nurgal asuvat Linna V Lastepäevakodu, Linna X Algkooli Lasnamäel, Eesti Punase Risti Konstantin Päts'i nimelist vabaõhukooli Kose-Lükatil ja Pirita kloostrivaremeid. Lahkumiseine oli Eesti Linnade Liidu poolt korraldatud Pirita Rannasalongis, millest võttis osa ka siseministri abi A. Tuulse. Sama päeva õhtul asusid külalised rongile, et sõita Lätti, kust siirdusid edasi Leetu. Seal pidi liidu esimees G. M. Harris ja Miss D. E. Ackroyd sõitma otse Inglismaale, kuna peasekretär-direktor E. Vink kavatses külastada ka Poolat. Lahkumisel kinnitasid kõrged külalised üksmeelselt, et nad on tõsiselt üllatunud, kuivõrd kiiresti areneb me riik, kui vaid arvestada seda lühikest aega — ainult 20 aastat — mil ta on elanud oma iseseisvat elu.

Suur-Viini loomine.

1. oktoobril 1938. a. seadusega ühendati 97 kogukonda Viiniga. Selle tagajärjel on nüüd Suur-Viin jagatud 26 ringkonda senise 21 asemel. Kuni nende maakogukondade ühendamiseni võrdus Viini pindala 27 800 ha. Nüüd suurenes see 121 800 ha-ni. Viini elanikkude arv tõusis 2 087 000-ni. Viin kujunes seega pindalalt suurimaks linnaks Saksamaal. Elanikkude arvult on Viin teine linn Saksas ja kuues linn maailmas.

Autode parkimiskohad katusel.

Autode parkimiseks tarvilikkude vabade kohtade puudumine Ameerika linnade kesklinnas sunnib ikka enam ja enam otsima võimalusi autode parkimiseks katusel. Huvitavamaks näiteks sel alal on autode parkimiskoht Põhja-Ameerika Ühendriikides Indiana osariigis, Evansville'is autode remontjaama katusel, kuhu mahub 50 autot. See on ühekordne hoone, mille katus on kaetud 5 tolli paksuste betoonplaatidega, mis omakord on kaetud 2 tolli paksuse asfaltkorruga. Telliskiviseinad on 12 tolli paksused. Ülessõidutee asub tervelt hoone sisemuses, on 14° kallakuga ja jagub kahte ossa — üks üles- ja teine allasõitmiseks. Kumbagi osa laius on 10 jalga.

Tallinna Linna Panga

arveteseis 1. septembril 1939.

Aktiva

Passiva

	Kr.		Kr.
Kassa	111 254.14	Põhikapital	655 000.—
Hoiuarved	3 037 440.78	Tagavarakapitalid	225 000.—
Väärtpaberid	4 297 748.48	Amortisatsioonikapital .	33 167.72
Väärtused	103 447.60	Hoiusummad	15 800 779.83
Diskonteeritud vekslid .	4 304 212.04	Võlad teisis krediitasutis	736 142.10
Tähtajalised laenud . .	365 098.—	Korrespondendid	81 612.12
Kontokorrentlaenud . .	5 065 137.29	Väljaantud garantiid . .	495 577.01
Korrespondendid	498 508.53	Tulud	541 697.80
Garantiidebitoorid . . .	495 577.01	Muud passivad	62 438.85
Vallasvara	38 104.02		
Kinnisvara	59 274.85		
Kulud	198 679.12		
Muud aktivad	56 933.57		
	<u>Kokku 18 631 415.43</u>		<u>Kokku 18 631 415.43</u>

JUHATUS.

SUURES VALIKUS

igasuguseid kodu- ja välismaa
KALEVIKAUPU daamidele ja härradele

INGLISE MAGASIN

H. GUTKIN

TALLINN, VIRU TÄN. 4, TEL. 436-46

„Eesti Linnad“ (end. „Linnad ja Alevid“) Eesti Linnade Liidu häälekandja

ilmub 1939./40. a. XII aastakäiguna, avaldades artik-
leid ja teateid nii kodu- kui välismaade linna- ja alevi-
omavalitsuste korraldusest ja elust, tutvustades nende
kavatsuste ja saavutustega jne.

Ajakiri ilmub 10 korda aastas.

Numbri hind 25 s., aastakäigu (10 numbrit) — kr. 2.50.

Saadaval ka vanemad aastakäigud.

**Toimetus ja talitus: Eesti Linnade Liit, Tallinn, Pikk 6
Telefon 431-58**